

LETNI NAČRT NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA ZA LETO 2023

Poslanstvo knjižnice in nakup knjižničnega gradiva

Lavričevo knjižnico Ajdovščina (v nadaljevanju: LKA) sta ustanovili občini Ajdovščina in Vipava, kjer živi 25.549 prebivalcev - od tega v Občini Ajdovščina 19.727, v Občini Vipava pa 5.822. Cilj ustanovitve je bil širiti in utrjevati bralno pismenost in bralno kulturo na območju obeh občin v skladu z zakonodajo. Njeno delovanje je na eni strani določeno z demografskimi, geografskimi, gospodarskimi, prometnimi, izobraževalnimi, stanovanjskimi in drugimi značilnostmi oz. danostmi. Na drugi strani je delo knjižnice zavezano razvojnim ciljem obeh lokalnih skupnosti.

Vipavsko dolino, ki je ena večjih geografskih enot, zamejujeta gorski svet Nanosa in planote Gora ter hriboviti svet Vipavskih gričev, kar pogojuje oblikovanje njenih enot, skupno 5. V občini Vipava sta knjižnici v Vipavi in Podnanosu, v občini Ajdovščina je osrednja enota v občinskem središču in manjša enota v Dobravljah. Geografska določenost je pogojevala nastanek posebne enote: Potujoče knjižnice z bibliobusom; cilj je bil, da prebivalci tudi v oddaljenih naseljih v obeh občinah dostopajo do knjige.

LKA se prilagaja potrebam prebivalstva z izborom in obsegom gradiva ter s številom postajališč bibliobusa.

Celotna zbirka knjižničnega gradiva šteje 174.002 enot, od tega knjižnega gradiva 164.954 enot. Knjižnica povečuje obseg zbirke s sredstvi soustanoviteljev, s finančnimi sredstvi pristojnega ministrstva in z lastnimi sredstvi, ki pa so omejena.

Priprava letnega načrta nakupa temelji predvsem na finančnih zmožnostih ustanoviteljev. Načrt upošteva priporočene kriterije stroke glede kakovosti, razmerij, deleža naslovov publikacij v javnem interesu, ponatisov knjig slovenskih klasikov in strokovnih del ter kakovostnih knjig za otroke in mladino (nagrada Zlata hruška ...). Ob tem sledimo aktualnosti in raznovrstnosti gradiva.

Pomembno je, da soustanovitelja zagotavljata stabilno oz. nominalno fiksno financiranje nakupa, čeprav ne v obsegu, ki ga narekujejo priporočila in standardi za splošne knjižnice, torej 250 enot/1000 prebivalcev.

Priporočeni in vsebinski kriteriji nakupa

V dolini se je povečalo število prebivalcev, ki je na območju obeh občin preseglo številko 25.000. S prihodom Fakultete za zdravstvene vede se je močno povečal delež študentov. V letu 2022 beležimo vnovičen porast števila članov in izposoje, število dogodkov in prireditvev s ciljem promocije gradiva in knjižnice se znova povečuje.

Knjižnica je v letu 2022 znova uvedla dogodke za mladino in za odrasle, s ciljem, da v letu 2023 znova doseže prejšnjo raven. V vsebinskem smislu bo LKA upoštevala vsebine in spremljala izdaje, povezane s pomembnimi obletnicami, jih nabavljala in uvrščala v svoj fond.

Pri pripravi letnega načrta skuša zavod v čim večji meri upoštevati priporočila o sestavi zbirke in razmerjih na podlagi podatkov o doseženih razmerjih in trendih v zadnjih treh letih, s ciljem približati se priporočilom. Pri pripravi letnih načrtov upošteva in zasleduje parametre, kot so skrb za izgradnjo kakovostne knjižnične zbirke, posodabljanje zbirke, vključno z zagotavljanjem e-knjig v slovenskem jeziku. Posebno skrb bo zavod namenil promociji zvočne knjige, vključno z usposabljanjem mentorjev posameznih skupin (domovi za starejše, VDC-ji itd).

Podatki kažejo, da se je uporaba e-knjig zmanjšala v primerjavi z letom poprej. V letu 2023 bomo ponudili okrog 100 naslovov. Lavričeva knjižnica ostaja pri načrtovanju realistična. Tudi v 2023 ni mogoče doseči vseh priporočil. Zato bomo še naprej uporabljali med-oddelčno izposojlo za uravnoteženje ponudbe gradiva.

Dopolnjevanje zbirke glede na prepoznane posebne potrebe (informacijske, izobraževalne, kulturne raziskovalne) okolja

Knjižnica bo gradila ponudbo in zbirko na trendih rasti prebivalstva in izboljšanju zaposlovanja. Sledila bo tudi razvojnim načrtom gospodarstva v občinah ustanoviteljicah in ukrepom, s katerimi pospešujejo prihod podjetij, razvoj turizma in razvojna vlaganja. Pozornost namenjamo visokošolskemu oz. fakultetnemu izobraževanju na območju obeh občin. Pri pripravi načrta knjižnica upošteva, da na njenem območju deluje 6 osnovnih šol, waldorfska šola v Ajdovščini, 2 gimnaziji (Ajdovščina, Vipava), vzgojiteljska srednja šola v Ajdovščini, enoti Univerze v Novi Gorici (UNG) v Vipavi in Ajdovščini z raziskavami na področju biotehnologije, biofarmacije, vinarstva in vinogradništva, stratosfere, raziskave materialov ... Od jeseni 2021 tu deluje tudi Univerza na Primorskem) Fakulteta za zdravstvene vede, Vipava). Na območju knjižnice sta dva domova starejših občanov.

Rast števila starejših knjižnica upošteva pri načrtovanju nakupa gradiva. Ohranjamo nakup strokovnega gradiva s področja duševnega zdravja (depresija v porastu), zdrave prehrane, socialnih stikov, športa in pohodništva. Število tujcev: študenti in podiplomski študenti, raziskovalci, specializirani kadri v družbah visoke tehnologije in letalski gradnji, pogodbeniki ... se bo predvidoma povečevalo, zato namenjamo pozornost leposlovju v tujih jezikih. Skrb za aktualizacijo zbirke s področja vinarstva in vinogradništva je stalna. Poudarjamo skrb za zaokroževanje domoznanske zbirke ter njeno popularizacijo.

Lavričeva knjižnica bo še naprej upoštevala potrebo po aktualnem gradivu in storitvah za obveščenost prebivalstva o socialnih in zdravstvenih pravicah. Pozornost ravno tako namenja področju staranja, zdravja (demenca, paliativna oskrba, skrb za zdravje, ozaveščanje o skrbi za lastno zdravje), skupinam in posameznikom iz naslova prikrajšanj (gluhi in naglušni, slepi in slabovidni, duševne motnje).

Zaradi povečanega obsega odprtosti v Vipavi in Podnanosu bo knjižnica uravnovesila nakup.

Razvoj bralne kulture, bralne in informacijske pismenosti

V letu 2023 bomo izvajali načrte in programe, katerih namen je razvoj bralne kulture, izpostavlja predvsem že uveljavljene aktivnosti. Razlog je v tem, da so že znane, jih izvajamo v sodelovanju z drugimi ali imajo svojo publiko. LKA bo tudi v letu 2023 vabilo k uporabi elektronskih knjig, katerih izposoja pa se je v primerjavi z 2021 zmanjšala, ponuja tudi izposojlo zvočnih knjig. S knjižnicami severne Primorske bo še naprej sodelovala v nakupu podatkovnih baz in e-gradiva ter funkcionalnega opismenjevanja na tem področju (knjižničarji, šole, drugi uporabniki).

Za odrasle izpostavljam projekte kot so Primorci beremo ali lastni projekt Beremo v naročju staršev. V domovih za starejše v Ajdovščini in Vipavi knjižnica izvaja bralna srečanja s prirejenimi besedili, navedene ustanove obiskuje s Potujočo knjižnico. Na enak način sodeluje z VDC-jema v Ajdovščini in Vipavi. Med projekti za mlade ob nacionalnem projektu Rastem s knjigo izpostavljam Poletavci, poletni bralci, Beremo s tačkami, lastne ure pravljic in pravljice v sodelovanju z dijaki Srednje šole Venio Pilon, smer Predšolska vzgoja. Obnovili bomo sodelovanje v projektu Mega Kviz. Še naprej bomo sodelovali s CIRIUS - Centrom za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje mladine v Vipavi in s ŠENT-om. Zelo dobro sodelovanje je vsako leto podprto z nakupom gradiva in tudi s priredbo posameznih besedil.

Knjižnica sodeluje z organizacijami mladih, posebej s krovno Hišo mladih v Ajdovščini, kot tudi s človekoljubnimi organizacijami in društvi (Rdeči križ, Hospic). Zelo pomembno je sodelovanje z Ljudsko univerzo Ajdovščina (program PUM, jezikovni tečaji za tujce itd) ter z zavodi, ki delujejo na področju podpore posebnim skupinam.

Načrt obsega nakupa novega knjižničnega gradiva v letu 2023

Pri razporeditvi gradiva v mrežo bo knjižnica upoštevala značilnosti gravitacijskih enot: števila prebivalstva, prostorske možnosti enot, odprtost enot, strukturo prebivalstva in ustanov na območju, posebne skupine, potrebe in lokacijo enote.

V obsegu nakupa in pri razporeditvi gradiva v knjižnično mrežo se seveda odražajo finančne možnosti za nakup.

Pri razporejanju gradiva bomo upoštevali tudi daljšo odprtost enot v Vipavi in Podnanosu ter dodatno postajališče Potujoče knjižnice. Najdaljši obratovalni čas in najdaljši tedenski čas odprtosti (49 ur) ima osrednja knjižnica v Ajdovščini, ki je zaradi središčne lege dostopna za prebivalstvo iz najbolj oddaljenih naselij.

Ob dejstvu, da se obseg finančnih sredstev tudi v letu 2023 ne bo povečal, in daljši odprtosti ter s tem dostopnosti bomo pospešili med-oddelčno izposojlo in skušali uravnotežiti primanjkljaj aktualne ponudbe. Ta zahteva več dela in truda zaposlenih.

Podatki o stanju knjižnične mreže:

Organizacijska enota	Število prebivalcev	Število enot knjižničnega gradiva		Delež nakupa %	Odprtost / ur na teden ¹
			Načrtovan nakup		
LK AJDOVŠČINA	13.552		1.807	53	49
LK VIPAVA	5.200		625	18	28
LK PODNANOS	1.400		338	10	10
POTUJOČA KNJIŽNICA	16.200		490	15	15
LK DOBRAVLJE	782		118	4	4
SKUPAJ			3.831		

Priporočila o obsegu nakupa po zvrsteh ter zastopanost gradiva po vrsti, obliki in dostopnosti

Izhajajoč iz finančnih okvirov se bo LKA tudi v letu 2022 držala priporočil za nakup po zvrsteh in zastopanosti gradiva po vrsti, obliki in zastopanosti v obsegu, kot bo to mogoče.

Kot rečeno, bo izravnave izvajala z med-oddelčno izposajo, s katero bo blažila konice primanjkljaja aktualnega novega gradiva. V skladu s priporočili pa bo dosledno gradila zbirko v osrednji knjižnici v Ajdovščini (najdaljši odpiralni čas, največji obseg zbirke, osrednja lokacija v dolini, dobra dostopnost). Razmerja bomo spremljali in se skušali priporočilom približati, koliko bo le mogoče.

Preglednica 2: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na zvrst

Priporočeno	Stroka 60%	Leposlovje 40%	Skupaj 100%
Načrtovano	60	40	100

Preglednica 3: Podatki o načrtovanem razmerju nakupa gradiva glede na namen

Priporočeno	Mladina 25-30%	Odrasli 70-75%	Skupaj 100%
Načrtovano	35	65	100

Elektronska knjiga, zvočna knjiga

V letu 2022 je opazno zmanjšanje izposoje e-knjig v primerjavi z letom poprej, zato v letu 2023 načrtujemo manjši nakup, skupaj 100 naslovov. Po potrebi bomo število naslovov zvišali. Ocenjujemo, da bi bila rast izposoje višja, če bi bila vsebinska ponudba bogatejša, predvsem

¹ Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Uradni list RS št. 29/03) v svojem 13. členu opredeljuje minimalni obseg obratovalnega časa knjižnice, ki je za posamezno vrsto knjižnic:

- osrednja in osrednja območna: 8 ur dnevno, 5 dni v tednu, ob sobotah 5 ur,
- krajevna knjižnica: 4 ure tedensko (do 2000 prebivalcev), 15 ur tedensko (do 6000 prebivalcev), 4 ure dnevno, 5 dni v tednu (nad 6000 prebivalcev).

pa, če bi bile odpravljene tehnične in tehnološke težave, s katerimi se soočajo uporabniki e-knjig edinega ponudnika, to je Biblosa.

Pri nakupu zvočnih knjig bomo omogočili dostop do 100 naslovov.

Stroške e-knjig in zvočnih knjig bomo krili iz sredstev pristojnega ministrstva.

Odstopanja od strokovnih priporočil, zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost založb, kakovost in aktualnost naslovov

Morebitna odstopanja od strokovnih priporočil glede prirasta gradiva ter zastopanosti naslovov so v največji meri odvisna od navedenih finančnih okvirov za nakup knjižnega gradiva za leto 2022. Pri izračunu smo kot izhodišče predvidevali zagotovljena sredstva s strani občin ter sredstva v višini 1 eur na prebivalca, ki jih je predvidelo Ministrstvo za kulturo. Izračun kaže, da se LKA tudi v letu 2022 soočala s težavami pri doseganju priporočil glede razmerij, števila naslovov in enot gradiva v knjižnični mreži.

Priporočilom o razmerjih med strokovnim in leposlovnim gradivom se bomo poskušali približati z nabavo in z odpisom. Kot smo navedli, utegnejo razmerja nihati.

V letu 2022 bo Lavričeva knjižnica skušala doseči v priporočenem obsegu zastopanost publikacij v javnem interesu, zastopanost kvalitetnih ponatisov in zastopanost kakovostnih knjiga za otroke in mladino.

Povezovanje knjižnice v okolju s ciljem utrjevanja bralne pismenosti in širjenja bralne kulture

Knjižnica dobro sodeluje z izobraževalnimi, socialnimi in humanitarnimi, razvojnimi ustanovami ter organizacijami mladih v okviru nacionalnih in lastnih projektov, odziva se na pobude drugih organizacij in društev: s Srednjo šolo Venio Pilon v Ajdovščini in Škofijsko gimnazijo v Vipavi, z osnovnimi šolami na svojem območju v skupnih projektih. Sodelovanje poteka z Ljudsko univerzo Ajdovščina, domovoma starejših, zavodom CIRUS Vipava, Otroškimi vrtcem Ajdovščina ter Vrtcem montessori in waldorfskim vrtcem, z Univerzo v Novi Gorici, na novo je vzpostavljeno sodelovanje z Univerzo na Primorskem. Pri organiziranju pripravništva in prakse za študente bibliotekarstva poteka sodelovanje z Univerzo v Ljubljani, enako s srednjo in visoko šolo za informatiko in računalništvo v Novi Gorici.

Knjižnica opozarja na svoje zbirke in dejavnost skozi organizacijo dogodkov, predstavitev, bralnih in študijskih krožkov, različnih oblik sodelovanja. Pri tem sodeluje z organizacijami, zavodi, društvi in podjetji: denimo pri organizaciji bralnega projekta za mlade – Poletavci...

Z Občino Ajdovščina knjižnica sodeluje pri izboru primerne knjige, ki jo lokalna skupnost v začetku šolskega leta podari vsem tretješolcem, pa tudi pri sofinanciranju izdaje knjig, kjer je izdajateljica knjižnica sama. V letu 2021 je izdala Dnevnik Danila Lokarja, skupaj z Razvojno

agencijo ROD pa monografijo »Bog daj konec te gerde vojne. Gornja Vipavska med prvo svetovno vojno«.

Sodeluje z osrednjo območno knjižnico v Novi Gorici ter s knjižnicama v Tolminu in Idriji je stalno in večplastno, z njimi usklajujemo razstave, digitalizacijo, naročamo podatkovne baze, enciklopedije, izvajamo delavnice.

Datum: 9. 11. 2022

Artur Lipovž,
direktor